

Overvåkningens pris

DAGENS NÆRINGS LIV MORGEN 20.06.2013 Side:
4

Forfatter: INNLEGG

Omfattende overvåkning i den gode saks tjeneste er en reell trussel mot mellommenneskelig tillit. Rettssamfunnet og ytringsfriheten hviler på denne tilliten, skriver Vidar Strømme, advokat og partner i advokatfirmaet Schjødt.

Omfattende overvåkning i den gode saks tjeneste er en reell trussel mot mellommenneskelig tillit. Rettssamfunnet og ytringsfriheten hviler på denne tilliten, skriver Vidar Strømme, advokat og partner i advokatfirmaet Schjødt. Avsløring av masseovervåkning skjer stadig oftere. Forslag om mer inngripende etterforskningsmetoder og kontroll kommer tettere, både i Norge og andre steder. Overvåkning og kontroll er begrunnet med de beste motiver, særlig bekjempelse av terror. Men prisen vi betaler kan være større enn gevinsten.

Kampen mot terror er det konstante bakteppet for slike avsløringer og nye lovforslag. Risiko for terroranslag kan innebære saklige argumenter for slike forslag. Men argumentene er dessverre ekstra vanskelige å stå imot for de politikerne som skal trekke grenser.

Verdien av privatliv og et åpent samfunn er nokså abstrakt, frykten for å bli holdt ansvarlig for ikke å hindre terror er mer følebar. Dessuten blir man fortalt at de som ikke har noe å skjule, heller ikke behøver å frykte overvåkning.

Den teknologiske utviklingen er også en forutsetning for veksten i overvåkning. Teknologisk utvikling har gjort det mulig å overvåke et svært stort antall personer samtidig, og overvåkning i mindre målestokk er blitt enkelt og billig.

Det er altså flere effekter som virker samtidig. Dessuten er det en form for rustningskappløp mellom overvåkerne og de som skal overvåkes. De overvåkede utvikler metoder for å fly under radaren, noe som nødvendiggjør stadig mer avanserte og inngripende metoder hos overvåkerne.

Overvåkning er mest effektivt når den skjer i skjul, og det er alltid en spenning mellom overvåkning og rettssikkerhet. Man kan forsøke å bøte på dette ved etterkontroll fra domstoler eller andre organer. Jo mer omfattende overvåkingen blir, dess mer illusoriske blir slike tiltak.

Ved automatisert overvåking av teletrafikk over landegrensene, er rettssikkerheten nærmest fraværende. Man overvåkes uten at man vet om det.

Avsløringene av masseovervåking viser at det ikke gjøres unntak for fortrolig informasjon. For eksempel fortelles det om overvåking av avisredaksjoner, og selv fra Norge rapporterer advokater om mulig avlytting av klientsamtaler.

Det vestlige rettssamfunnet som vi lever i er unikt både historisk og geografisk. De færreste mennesker har opplevd grunnleggende rettssikkerhet eller ytringsfrihet. Likevel synes det som om vi tar disse skjøre godene for gitt. Omfattende overvåking i den gode saks tjeneste er en reell trussel mot mellommenneskelig tillit. Det som rettssamfunnet og ytringsfriheten hviler på.

Av og til forstår vi dette. For eksempel legger domstolene til grunn at pressen har en rett til å beskytte sine

Les også

[Ulovlig overvåking av bilister](#)

Glåmdalen - 22.05.2013

[Aviser ulovlig overvåking](#)

Trønderbladet - 24.01.2013

[Millionkrav etter ulovlig overvåking](#)

Aftenposten - 11.05.1999

[Vis flere](#) ✖

anonyme kilder. Det er akseptert at manglende kildevern vil føre til en "chilling effect", altså at kilder ikke lenger våger å kontakte pressen. Dette ville være skadelig for ytringsfriheten og underminere vårt demokrati, heter det.

Masseovervåkning har potensial til å skape en mye mer dyptgripende "chilling effect", i alle deler av samfunnet. En slik tendens vil også lett bli selvforsterkende.

Det er stor forskjell på tillit og "nesten" tillit til samfunnsinstitusjoner og medborgere. Mistillit avler dessuten mistillit og nye grunner til å overvåke.

I Norge har vi de siste årene fått flere nye lover og lovforslag. Forbud mot romavlytting er opphevet, telefonavlytting er tillatt i flere tilfeller enn før, terskelen for inngrep er senket fra mistanke til "grunn til å undersøke", og trolig vil det bli adgang til å overvåke ved mistenke om forberedelse til soloterrorisme.

Mange mener at inngrep med slike kriterier egentlig blir inngrep i tankefriheten.

Det er også et spørsmål om hvilken overvåkning som er ulovlig, og hva man eventuelt kan gjøre med ulovlig overvåkning. Enkelt personer i Norge kan bryte straffeloven gjennom ulovlig overvåkning av hverandre.

Også stater kan forbryte seg mot nasjonale og internasjonale regler. Både Den europeiske menneskerettighetskonvensjon og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter verner om retten til privatliv. Disse internasjonale reglene pålegger statene å verne sine borgere mot tredjeparter, herunder utenlandsk etterretning. Hvor langt statens plikt til å verne borgerne går, og hvordan dette skal gjøres, kan nok diskuteres.

Krigen mot terror har en kostnadsside, som alle kriger. Kostnadene overses ofte fordi de måles på andre måter enn gevinstene. Det betyr ikke at kostnadene ikke kan bli for høye.

nVidar Strømme, advokat, partner i advokatfirmaet Schjødt

© Dagens Næringsliv